

Izhaja enkrat na mesec.

CENA: za vse leto 20 Din.,

za pol leta 10 Din.

Posamezna številka 1:50 Din.

Rekopis se ne vračajo.

Uredništvo in upravnništvo:

Ljubljana, Komenskega ul. 12.

JUGOSLOVANSKI OBRTNIK

Izhaja enkrat na mesec.

Cene inseratov:

Pri enkratni objavi

1/1 str. 480 D, 1/2 str. 240 D,

1/4 str. 120 D, 1/6 str. 80 D,

1/12 str. 40 D.

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRTNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

Slovenska obrt, trgovina in industrija.

(Govor g. poslanca Škulja v seji Narodne skupščine dne 29. IX. 1923.)

Gospodje poslanci! Trimesečni provizorij za oktober, november in december odpira poleg rednih posameznih kreditov tudi izvanredne kredite za posamezne resore. V presojo kreditov za posamezne resore se ne bom spuščal, ker je to že storil moj tovariš Pušenjak v imenu kluba. Pač pa se hočem zadržati za kratek čas pri členu 30., v katerem se za ministrstvo trgovine in industrije predvideva kredit 7 milijonov dinarjev za zgradbo poslopja za ministrstvo trgovine in industrije v Beogradu. Posamezni resori predvidevajo v provizoriju razne kredite za svoje agende, medtem ko je ministrstvo trgovine in industrije preskrbelo zase svoto samo za zgradbo poslopja.

Obrtno šolstvo.

Gospodje! Jaz sem se specijelno interesiral in pričakoval, da bo baš ta člen 30. vseboval poleg označenega kredita za zgradbo poslopja za ministrstvo še poseben kredit, katerega Slovenija zelo željno pričakuje. Izvanredni krediti za posamezne resore so se namreč v tem provizoriju predvideli zaradi tega, ker so redni krediti premali in posamezne svote ne zadoščajo za agende posameznih resorov. Tako je tudi v ministrstvu trgovine in industrije pod partijo 2473, pozicija 6. bila predvidena za Slovenijo svota 200.000 dinarjev za podporo raznih obrtno-nadaljevalnih, strokovnih in trgovskih šol. Ta kredit je pa sedaj izčrpan, in zaradi tega sem pričakoval, da se bo ugodilo raznim resolucijam, ki prihajajo iz velikih zborovanj obrtnikov in posameznih ogospodarskih institucij v Sloveniji in da se vnese v sedanji provizorij manjši ali večji znesek, s katerim bi se mogle v Sloveniji obdržati institucije, katere imamo že desetletja, to je obrtno-nadaljevalne šole — ali kakor vi pravite, večerne zanatlijske šole. Gospodje, danes stojimo pred zaprtimi duri vseh obrtno-nadaljevalnih šol v Sloveniji, ki se bodo morale za celo leto zapreti radi tega, ker vlada za Slovenijo ne dá nobenega kredita.

Gospodje, zdi se mi, da v centrali pri ministrstvu trgovine in industrije nimajo pravega pojmovanja, kako veliko važnost polagamo mi Slovenci ravno v te obrtno-nadaljevalne šole. Obrtno-nadaljevalne šole za obrtniške učence so se vršile navadno v večernih urah, sempatja tudi kako popoldne ob delavnikih in nedeljah dopoldne. V teh šolah so se učili učenci raznih disciplin, katere bodo posameznikom veliko koristile v praktičnem življenju. Opozarjam na to, da so se zlasti v zadnjem času pokazali v posameznih obrtno-nadaljevalnih šolah zelo lepi uspehi glede teh ali onih predmetov, katere v sedanjem času posamezni obrtnik posebno rabi. Poleg računstva se je poučevalo tudi knjigovodstvo, posloводство itd. Gospodje, vsi veste, da mora biti danes obrtnik tudi dober trgovec, vsaj v gotovem oziru, osobito pa mora biti večš svojega lastnega knjigovodstva. Razne discipline so omogočile posameznim učencem, ki so obiskovali obrtno-nadaljevalno šolo, da so lahko prestopili v druge obrtne in strokovne

šole, v katerih so se usposabljali naši obrtniki vedno bolj in bolj.

Poleg pomena za splošno izobrazbo so bile te obrtne šole, kar zlasti poudarjam, velikega pomena v moralnem oziru. Učenci so bili čez dan zaposleni pri svojem mojstru, zvečer so pa pohajali v šolo in so s tem dobro porabili svoj čas, mesto da bi pohajkovali in izgubljali smoter svoje mladosti.

Gospodje, odkod prihaja tudi to, da imamo v Sloveniji, na kar smo lahko ponosni, tako lepo razvit obrtni stan, da se je navzlic navalu kapitalizma na obrtni stan obdržal na tako lepi višini. To, gospodje, prihaja odtod, ker je naš slovenski obrtnik izobražen in razumen, ker si je poleg izobrazbe v ljudski šoli pridobil še posebno izobrazbo v obrtno-nadaljevalni šoli. Odtod oni lepi uspehi, katerim ste se čudili vsi, ki ste si letos, lani in predlanskem ogledali naš veliki sejem v Ljubljani in Obrtno razstavo v Mariboru.

Naše razstave.

Gospodje! Na tem sejmu je res razstavila velika industrija svoje produkte, toda ne smemo pozabiti, da je poleg velike industrije razstavil tudi naš slovenski obrtnik svoje izdelke. Gospodje, kako paradokso se glasi to, da je minister trgovine in industrije otvoril sejem s pohvalo in da je pokroviteljstvo nad sejmom prevzel sam kralj. Poleg velikega sejma v Ljubljani smo imeli tudi veliko obrtno razstavo v Mariboru, katero je tudi kralj posetil in celo zaključil. Gospodje! V istem času, ko prihajajo pohvalne izjave, v istem času, ko najvišji reprezentant države poleg ministra trgovine in industrije hvali uspehe obrtništva v Sloveniji, pa pusti minister trgovine in industrije, da se zatvarjajo one šole, katerim se imamo v prvi vrsti zahvaliti za te uspehe. Gospodje, gotovo je, da se naša država nahaja v težkem položaju in jaz razumem finančnega ministra, ki pravi, da mora gledati na to, da se v posameznih ministrstvih nekaj profitira. Toda, gospodje, kdo ima večji profit od lepo razvitega obrtnega stanu, kakor država. Danes, ko se naklada že na vsako malenkost davek, je posebno težko obdavčen naš slovenski obrtnik. Ako pa propade naš obrtni stan, izgubi tudi država svoje dohodke.

Gospodje, mogoče se zdi komu izmed vas ta zadeva malenkostna. Toda jaz opozarjam na to, da imamo samo v Mariboru obrtno-nadaljevalno šolo, ki šteje 21 razredov. V Sloveniji nimamo mesta, trga ali večje vasi, ki bi ne imela svoje obrtno-nadaljevalne šole. Gospodje, odgovarja se nam, da naj občine prispevajo za obrtno-nadaljevalne šole. Občine dajejo na razpolago lokale itd., od države se zahteva samo to, da subvencionira oziroma plača honorarje učitelstvu, ki poučuje v teh obrtno-nadaljevalnih šolah. Gospodje! Sedaj pa niti tega ni več, in zaradi tega si bom jaz danes, ker je redni kredit že popolnoma izčrpan, dovolil k temu provizoriju predložiti malo svoto, katero naj finančni minister sprejme, da v zadnjem trenutku rešimo to, kar smo imeli skozi desetletja. Gospod finančni minister odkimava in pravi, da ne da nič. Naša dolžnost je, da vas na to opozorimo. Ako imate denar za najrazličnejše komisije, ki stanejo v par tednih toliko, kolikor mi potrebujemo za obrtno-nadaljevalne šole za celo leto, potem ne vem, kak zmisel imate za ljudske potrebe. (Ivan Vesenski)

Bilo bi dobro, da bi se tudi za srbske kraje ustanovile take obrtno-nadaljevalne šole !)

Naša domača industrija.

Gospodje ! Mnogi izmed srbskega in hrvaškega naroda, ki so obiskali naše velike sejme v Ljubljani in Mariboru ter so se čudili lepemu napredku naše male obrti in industrije, so lahko opazili, da je v našem narodu lepo razvita tudi domača industrija. Gospodje, v sedanji politični in gospodarski konstelaciji je prišel naš slovenski kmet v položaj, da si mora posameznik poleg svojega rednega gospodarstva preskrbeti še drug zaslužek, če hoče izhajati. Mi moramo gledati na to, da damo našemu kmetu stan v gotovem oziru priliko, da si pridobi dohodke, s katerimi si bo mogel opomoči pri svojem težavnem gospodarskem položaju. Eno pomoč jaz vidim v tem, da se pri nas kolikor mogoče razširi in poglobi domača industrija. Gospodje, hvala Bogu in žilavosti našega ljudstva, reči smem, da pri nas imamo že jako lepo razvito domačo obrt. Imamo n. pr. čipkarstvo, ki je postalo velikega merkantilnega pomena. To trgovsko blago se izvažajo v Anglijo, Ameriko itd. Sedaj v tem težkem gospodarskem položaju, pa moramo gledati na to, da poleg čipkarstva razširimo i poglobimo tudi druge panoge n. pr. keramično in lesno stroko, ki je velik vir dohodkov za ljudstvo. Toda glejte, za Slovenijo je v istem oziru kakor za izredno obrt, izčrpan tudi za našo domačo industrijo vsak kredit. Pri nas v Sloveniji smo prišli tako daleč, da ne moremo prirediti niti najmanjšega čipkarškega tečaja, ki bi stal komaj par tisoč dinarjev, ker nam vlada ne da nobenega kredita več. (Ivan Vesenjak : Kakor ga nam je dal v prejšnji državi deželni odbor !)

Gospodje, po mojem mnenju bi bila tu na mestu velikopotezna akcija, kakor jo imajo Čehi. Čehi prodajajo k nam keramične izdelke, tekstilne izdelke in razno drugo blago, katero mi kupujemo po visokih cenah, medtem ko bi mogli vse to izdelovati doma, ker imamo materiala dovolj, a jih ne moremo izdelovati, ker nimamo denarja in nam ne daste niti najmanjšega kredita, da bi si ustanovili tečaje in zavode, kar je nujno potrebno za razvoj domače industrije.

Naše zahteve.

Gospodje, mi Slovenci smo že večkrat predlagali in prosili subvencije za prehrano naših krajev. Prejšnji minister za socialno politiko je izjavil, ko se je šlo za to akcijo, da Slovenija ni pasivna. Gospodje, ako sedaj v večerni uri vsi ministru rečete, da sije zunaj solne, ne sije, četudi to tisočkrat ponovite. Ako Slovenija ni toliko produktivna, da bi se mogla sama preživljati, potem ne morete reči, da Slovenija ni pasivna. Gospodje, s tem, če daste prebivalstvu potrebnih dohodkov, da se bo moglo samo preživljati, odpade tudi potreba, da bi mu dali podpore za prehrano. Mi Slovenci neradi beračimo. Toda če plačujemo davek, potem pridemo k onemu, ki je ex iustitia dolžan, da nam pomaga. Da nam pa ne bo treba beračiti, zato zahtevamo od vas, da nam daste toliko, da nam bo omogočen gospodarski razvoj v tistem zmislu, kakor to kažejo naše zmožnosti in naša inteligenca.

Zato, gospodje, si dovolim k členu 30. predložiti malo svoto kot izvanreden kredit za podporo domače industrije v Sloveniji. Ako ta moj predlog sprejmete, nam s tem omogočite, da si obdržimo svoje institucije, katere smo uživali že desetletja. Ako ga pa ne sprejmete, potem prevzamete nase odgovornost, da ste nam uničili institucije, katere so nam dale že mnogo lepega in bi nam dale še, ako bi mogle še naprej živeti.

Demobilizacijski denar.

Gospodje, pri tem predmetu bi se dotaknil še nekaj drugega. Ob razsulu se je v Sloveniji ustanovila Dež. komisija za stvarno demobilizacijo v Ljubljani, ki je zbirala tisto vojno blago, ki se je dobilo ob času razsula na teritoriju Slovenije. To blago je označena komisija potem prodajala in izkupljene svote so se štele v to komisijo. Komisija je dala razne svote v različne svrhe, osobito raznim zadrugam in za razvoj redne in domače obrti.

Ko smo prišli do tega, da se vse centralizira, se hoče centralizirati v Belgrad tudi denar, dobljen za prodano blago v Sloveniji. Zato je marsikatera zadruga pri sedanjem pomikanju denarja prišla v veliko stisko, ker država izterjava ta denar in ga zahteva s tako silo, da grozi naravnost z ru-bežnijo, če posamezne zadruge tega denarja ne vrnejo, ki so ga dobile svoj čas izposojenega od demobilizacijske komisije.

Gospodje ! To je naravnost kruto, in zato obračam pozornost gospoda ministra trgovine in industrije in gospoda finančnega ministra na ta predmet, ki naj ga proučita. Pri tem opomnim samo na afero Vašiča in na to, koliko denarja je šlo pri tej aferi v nič. Sedaj se pa zahteva nazaj še tistih par tisoč dinarjev, ki so bili izposojeni v ta namen, da se razvije naša domača industrija.

Podpora obrtno-nadaljevalnim šolam.

Gospodje, toliko sem si dovolil pripomniti. K členu 30. stavim sledeči predlog, ki naj ga zbornica sprejme in ki se glasi : »Odobrava se ministru trgovine in industrije vanredni kredit od 200.000 dinara za pokriče troškova, koji će se upotrebiti za izdržavanje zanatlijsko-nadaljevalne (šegrtske) škole u Sloveniji. In : Ovlašćuje se ministar trgovine i industrije, da može utrošiti za podizanje i izdržavanje tečajeva u Sloveniji u kojima će se obdržavati poduk u kućnoj industriji naročito čipkarstvu i poduk u keramičnoj kao i lesno-industrijskoj struci.«

Ako niti te malenkostne svote ne daste, potem naj slovenska javnost uvidi, da nimate niti najmanjšega zmisla za razvoj našega obrtništva in gospodarske pomoči slov. kmeta. Potem tudi nikar ne zahtevajte, da naj mi glasujemo za velike kredite, ker nam vi ne daste niti najmanjšega. (Odobranje in ploskanje na desnici.)

Po govoru je stopil minister financ dr. Stojadinović k poslancu Škulj-u in mu zagotovil, da sprejme njegov predlog in da hoče izplačati predloženo svoto 200.000 Din. Sloveniji v dogovoru s trg. ministrom. Celo poslanci vladinih grup so se čudili hitremu uspehu govora in govorniku častitali k vidnemu rezultatu.

Dr. V. R.

Poučni izlet na Bavarsko.

II. del. Nürnberg.

Našel bi lahko še mnogo zares zelo zanimivih znamenitosti v Augsburgu, ki vzbujajo pozornost in občudovanje vsakega trgovca in obrtnika, ki se zanima za napredek, lepoto in umetnost. Toda pojdemo z našimi strojniki in mehaniki dalje v Nürnberg, kjer bomo našli skoro še lepših predmetov, ki vzbude zanimanje našega industrijskega naraščaja.

Proti Nürnbergu smo se vozili v vselem razpoloženju, da bomo kmalu videli in občudovali »Nürnberški Trichter«, o katerem smo že kot otroci v ljudski šoli slišali, da se pije (lije) iz njega učenost. In res smo videli v Nürnbergu upodobljen »nürnberški lijak« ne samo na razglednicah v najrazličnejših podobah temveč tudi razne posode kakor kozarci, steklenice, lonci in skodelice imajo umetniško obliko »nürnberškega trichterja«, seveda praktično prirejeno.

Proti večeru smo dospeli v Nürnberg. V pisarni za tujski promet tik kolodvora smo zvedeli, da lahko dobimo prenočišče v »Mestnem mladinskem društvu«. Podali smo se skupno tja, kjer smo res vsi dobili prenočišče po jako nizki ceni. Tudi postelje so bile lepe, snažne in čiste. Pred večerjo smo si ogledali v naglici še mesto, dasi smo bili od potovanja že zelo izmučeni. Toda naša radovednost in ukaželjnost je vse težave premagala.

Mesto Nürnberg je eno najlepših in najznamenitejših mest v Nemčiji, ki so ohranila še svoje značilno srednjeveško nemško lice in zunanost. Celo mesto je kakor ena sama velika umetna stavba v kateri vrvi in polje živahno življenje, delovanje in nehanje. Stare, visoke, gotske hiše (palače) so arhitektonično okrašene z raznimi ličnimi podstrešniki (Kuserli

in Giebelni), v ozidje ob fasadi ali steni pa so vzdani razni pomoli in korčki (erkerji), ki krasijo skoro vsako hišo. Mesto napravi sicer na videz bolj miren, enoten in enoličen utis, toda če si je začneš ogledovati z umetniškega in tehniškega stališča, pa vidiš, da je celo mesto ena sama umetnina. Te vitke gotske stavbe, okrašene z visokimi stolpiči, dajejo mestu poseben mističen čar.

Toda pustimo mesto kot tako, ker to zanima bolj stavbenike kot strojnike. Podajmo se v tovarno zunaj mesta, kjer ima tvrdka »Maschinen-Aktiengesellschaft Augsburg« svoje velikansko obratovališče, ki obsega nad 12.000 ha površine. Tovarna sama ima nad 6.000 kvalificiranih delavcev in nad 1.500 raznih inženjerjev in tehniških uradnikov. Ta velikanska družina delavcev in inženjerjev izdeluje dan za dnem nepretrgoma najrazličnejše stroje vseh tipov in konstrukcij, tako n. pr. lokomotive, motorje, električne vozove, avtomobile; razne turbine in železne mostove, različna dvigala (žrjave) i. t. d. V ravnateljskem poslopiju je v prvem nadstropju krasna dvorana, v kateri je v pomanjšani obliki predloženo celo tovarniško podjetje tako, kakršno je v resnici: vse velikanske delavnice z raznimi oddelki, dalje žage, skladišča, preizkuševališča i. t. d. tako, da si takoj lahko napraviš jasno, enotno sliko tega ogromnega podjetja. Vse je v najstrožjem redu in disciplini, bodisi v delavnicah, bodisi v pisarnah. Primer: Medtem, ko smo si mi ogledovali to »tovarniško razstavo«, so razni inženjerji in ravnatelji čisto mirno in tiho razpravljali in se pogajali z raznimi zastopniki tvrdk, ki so prišli ponujati surovine ali si nabavljati novih strojev. G. ravnatelj — inženjer, ki nas je vodil po tovarniških oddelkih, je bil jako uslužen, ljubeznjiv in postrežljiv z nami, ker naši »učeni« maturanti so hoteli vse natančno vedeti in poznati, kjerkoli so videli kaj novega. Kljub temu, da smo celo dopoldne hodili po najrazličnejših delavnicah, si nismo vsega ogledali. Tovarna je jako pregledno in sistematično razdeljena v posamezne oddelke, ki je vsak zase kompletno urejen. Našega vrlega tovariša Viktorja Šolarja, obratovodjo Žebljarske zadruge v Kropi, je posebno zanimal »kovaški oddelek«. Kar ločiti se ni mogel od njega. Ta velikanska kovaška delavnica pa je tudi res nekaj posebnega. Od najmanjšega kladiva in nakovala, do največjega, recimo, velikanskega kladiva, deluje vse precizno — seveda na električni pogon. Tu se kujejo, režejo, stiskajo in oblikujejo najdebelejši kosi železa in jekla do najtanjših žrebljev in žic. Ne bom našteval predmetov, ki se izdelujejo v kovaškem oddelku, kakor vijakov, raznih vrst žrebljev, verig, žic i. t. d., ker to bi bilo preobširno. Tovarna je sama na sebi en sam moderen stroj — zelo kompliciran, pa tudi čisto priprost in enostaven. Vse to pa naredi moderna tehniška veda, sistematika, disciplina, točnost, vestnost, red in snaga ter čut dolžnosti do sebe, do dela, do države, do domovine. V nemških delavnicah so se naši fantje šele v resnici prepričali, da je le v delu in napredku naša rešitev in lepša bodočnost.

Inž. Dušan Serbec.

Obrtno združništvo in elektrifikacija Slovenije.

(Konec.)

Če bi se pa vzel tem in drugim težkočam, na primer tem finančnim naravam, projekt vendar uresničil, mora biti naša zahteva vsaj ta, da preskrbuje podjetje vse večje kraje v daljavi 15—20 km od centrale z električno silo, a to po ceni, ki so v Sloveniji običajne.

Taka zahteva ne bi bila nikakor neobičajna, in ne bi značila prevelike obtežbe podjetja. Upravičena je iz vidika, da bi kraji blizu velike električne centrale nikdar od drugod ne dobili električne sile, ker odjemalcem, pri katerih je dobiček večji, podjetje iz lastnega nagiba brez vsakega pritiska oddaja svojo strujo. Ostanjejo le manj rentabilni in samo te tudi kako drugo podjetje ne more oskrbovati. Svoj čas so se s takimi in sličnimi zahtevami vedno in z uspehom okraj in dežele oglaševali.

Že iz teh kratkih izjav, ki sem jih podal, je razvidno, da ostane za preskrbo Slovenije z električno silo ali kratko rečeno elektrifikacija le Drava merodajna in ob njej Fala, ker je ta naprava že zgrajena.

Resumiram: Vi obrtniki, združite se v veliko, vse obsegajočo stanovsko organizacijo in v manjše, med seboj spojene kreditne zadruge. Potem pa imate Vi, ki date državi kar je državnega, tudi pravico, da zahtevate od nje, da ravna z združenim Vašim stanom najmanj tako kot z drugimi stanovi, ter Vam nudi cenen kredit — in jasno povzdignite svoj glas po od ljudstva prosto izvoljenem, gospodarsko močnem faktorju, ki more in bo v naši ožji domovini vse gospodarsko življenje oživljal in primerno pospeševal — to je po avtonomiji združene Slovenije.

Stavbena obrt v Sloveniji.

(Iván Ogrin.)

Stavbarstvo bi morali deliti v dva dela in sicer v stavbarstvo kot umetnost in v stavbarstvo kot obrt. Kar se prve tiče, prepuščam v obravnavo tistemu, ki je v to poklican. (V zadnji številki »Zbornika za slovensko umetnost« je o tem razpravljal pisatelj g. Izidor Cankar.) Omenim le toliko, da Slovenci nismo imeli mnogo izrazitih slovenskih stavbenih umetnikov. Ta umetnost je bila takozvana kranjska posebna talentiteta. Tudi to naj omenim, da je bila večina Slovenije na polju stavbene umetnosti nekaj časa pod vplivom italijanskih umetnikov in to posebno do začetka 18. st., pozneje pa pod vplivom nemških umetnikov. Ti vplivi se najbolj kažejo na raznih zgradbah v Ljubljani.

Na tem mestu se pa hočem nekoliko natančneje baviti z drugim delom te panoge, s stavbarstvom kot obrtjo. Predvsem moramo porazdeliti stavbeno obrt v strogo stavbeno, obliko in projekt poslopija samega in njega projektanta, ter dalje na druge, pri stavbi sodelujoče in stavbeniku podrejene obrti.

Stavbenik.

Stavbenik ali zidarski mojster je navadno tudi projektant celotne stavbe, ali pa ima nalogo, da od inženjerja ali arhitekta izdelan načrt izvrši. Naloga in zakonita dolžnost stavbenika je, da je on odgovoren voditelj celotne stavbe ne le glede tega, kar spada v njegovo stroko, to je zidarsko, tesarsko ali betonsko delo, temveč tudi glede drugih del, ker jih je pač on zamislil in projektiral, ali pa dobil nalogo, da jih na podlagi načrta v praksi izpelje. Če pogleda namreč stavbeni načrt ali opis, to je popis in izmeno dela ter navadno tudi proračun, se ta nanaša navadno na kompletno izvršeno delo. Če hoče obrtnik svoj predmet popolnoma dokončati, se sme posluževati tudi lastnega pomožnega osebja. Pri stavbeniku bi to šlo predač, ker bi se v tem slučaju moral posluževati celih vrst obrti, saj jih je pri stavbi udeleženi do 15. Radi tega mu je po zakonu to dovoljeno le za nekatere obrti, n. pr. tesarske in kamnoseške in še za te le v izjemnih slučajih. Poleg zidarskega, kot glavnega obrta imamo še pri stavbah udeležene sledeče: tesarja, kamnoseka, krovca, kleparja, mizarja, ključavničarja, pečarja, slikarja, pleskarja, steklarja in za razna inštalacijska dela. Obče imenujemo prve tri obrti stavbene, druge pa profesionistovske.

Italijanski mojstri.

Italija je priznana, da je imela že v srednjem veku zelo razvito stavbarstvo. Radi preobličnosti dežele so že od nekdanj pohajali italijanski stavbeni delavci v poletnih sezonah v sosednje dežele. Tudi v naših krajih so bili v poletju že od davnih časov vedno zaposleni pri zgradbah. Naravno je, da so potem poleg navadnih zidarjev nastopali tudi mojstri. Navadne stavbe so se gradile tedaj še brez posebnih načrtov, dočim so se večje in javne zgradbe že postavljale po teh. Zato imamo vse starejše hiše zadnjih stoletij, posebno pa po mestih postavljene od teh mojstrov. V konstruktivnem oziru imamo včasih prav interesantne zgradbe. Prav posebno vidimo to

na raznovrstno konstruiranih obokih in različno zvitihi stopnicah. Seveda se ni gledalo na kake predpise ali teoretično računala jakost konstrukcije. Tudi na zadostno razsvetljavo prostorov se ni polagala nikaka važnost. V dekorativnem oziru so bili seveda tudi ti zidarji mojstri. Posnemali so kratkoma iz spomina razne renesančne dekorativne okraske iz svoje domovine. Ti zidarji so pa bili tudi precej poceni, posebno ker so skromno živeli.

Razvoj in vplivi.

Stavbarstvo seveda tedaj še ni bilo tako razvito. Cement, iz katerega napravljamo danes beton, ki je precej preobrazil način gradnje, je bil tedaj še neznan. Polagoma se je začela razvijati tudi stavbena tehnika. Oblasti so začele izdajati strožje odredbe in predpise. Moderna tehnika nam je tudi ustvarila z različnimi stroji nebroj novih pripomočkov, ki so na stavbah popolnoma preokrenili obratovanje. Vse to je pa največ došlo s severa, iz Francije, Anglije in Nemčije in tudi v Avstrijo. Kar se drugih obrti tiče, so se tedaj pri zgradbah uporabljali večinoma domači obrtniki, katerih se je pa mnogo naselilo k nam iz nemških pokrajin. Veliko je bilo teh kovinske in instalaterske stroke, manj pa lesne.

Ko so pa pričele v zadnjih 50 letih slovenske pokrajine vsled političnega položaja gravitirati proti Dunaju, je tudi stavbarstvo čim dalje bolj zadobivalo dunajski, oziroma nemški vpliv. Najprej so nastopili seveda stavbeniki in stavbeni mojstri. Italijanski mojstri so ostali pri stavbah le še za manualna dela pod vodstvom nemških stavbenikov ali pa so se polagoma umaknili v bolj oddaljene kraje od mest in večjih naselbin ter so tam kot stavbeniki ostali še do danes. Sinovi teh zidarjev so se pričeli tehniško naobraževati večinoma na nemških šolah ter so nato nastopali kot stavbeniki. V Ljubljani sta posebno znana dva taka mojstra, ki sta zgradila nebroj večjih zgradb in cerkev in sicer g. Viljem Treo iz nemške šole in že umrli g. Fran Falescini iz stavbene šole v Veroni, ki je deloma študiral še za časa, ko je bila Verona še pod Avstrijo. Zelo važna tvrdka, ki je tudi že zgradila nebroj večjih stavb in katere prednik se je priselil kot priprost tesar iz Nemčije, je Tönies. Omenim naj še večje stavbeno podjetje Filipa Zupančiča, ki je pa domačin. Večino zgradb v Ljubljani se je torej v zadnjih 50 letih zgradilo po zgoraj omenjenih graditeljih, ki so imeli italijanske zidarje, pozneje pa tudi slovenske Goričane. Pod dunajski vpliv so prišli tudi drugi na stavbah zaposleni profesionisti. Dunajske stavbene družbe pa so polagoma začele nastopati kot podjetnice v Sloveniji, Gorici, v Trstu, posebno pa v Opatiji. Gotovo se je to vršilo s podporo tedanje avstrijske vlade, ki je s tem krepila na jugu nemški vpliv. Po štajerskih mestih in trgih so nastopali kot stavbeniki in obrtniki večinoma Nemci z dunajskih in graških šol. Avstrijski vpliv stavbeno obrtnega šolstva se kaže posebno v tem, da je skoro popolnoma izpodrinil italijanske zidarje in mojstre. To se je pokazalo tudi v Sloveniji. V zadnjih 15 letih se je v Ljubljani osnovala najprej nižja obrtna šola za nekatere stavbene obrti, v zadnjem času pa tudi že višja stavbena ali srednja tehniška šola. Danes je pa tudi že stavbeniku in obrtniku dana zmožnost, izobraziti se doma, ker smo dobili najvišje vzgojevališče te vrste, tehniko s priznanimi prvostničnimi učnimi močmi, kot so: Prof. arh. Plečnik, arh. Vurnik, ing. arh. Kregar, ing. arh. Foerster. Akoravno je to še v povojih, se vendar opaža, da pri nas nastopajo tudi že domačini iz teh šol. Ti začetniki se pa morajo boriti z mnogimi težavami, ker v javnosti, ki še vendar najraje podpira stare firme, nimajo dosti zaupnosti, na drugi strani pa imajo velike težave v vprašanju kapitala. Treba je skladišč, orodja, strojev, stanovanj za uslužbenice in delavce, nadalje zalog gradiva in vse to danes pri toliki draginji in pomanjkanju denarja. Zato bo marsikak začetnik ostal majhen ali propadel, večje stavbe pa, kjer bi kazalo kaj zaslužka, bodo gradile stare firme v družbi raznih bank, kajti danes ima že vsaka večja banka poleg drugih podjetij tudi že svojo stavbeno družbo. To stanje seveda ne more ostati večno, ker mora prej ali slej priti nadarjen domačin, četudi manjši človek na površje. Tre-

ba bo pa seveda vztrajnost v tehničnem izobraževanju ter zadostne podpore za naše stavbeno strokovno šolstvo od merodajnih faktorjev. Med te faktorje štejemo pač v prvi vrsti državo, kajti gotovo je, da je v interesu naroda in države, da ta obrt dobro uspeva ter se postavi na isto stopnjo, na kateri se nahaja v drugih državah.

Domači stavbeniki.

Omenim naj še imena nekaterih domačih stavbenikov, ki so izšli iz domačih šol v zadnjih desetletjih ter so se nekateri tudi že precej udejstvovali z večjimi zgradbami v mestih in na deželi; ti so: Ivan Ogrin v Ljubljani, Anton Ogrin v Škofji Loki, Mat. Curk v Ljubljani, A. Medved v Kamniku, brata Ivan in Fr. Seršen v Domžalah, A. Černe v Ljubljani, Iv. Bricej v Ljubljani, D. Korošec v Rečici v Sav. dol., Iv. Ronko v Cerknici, Jos. Mozetič v Ljubljani, Iv. Kranjc v Trzinu, Iv. Špes v Mariboru, brata I. in Konrad Golob v Celju in Konjicah, I. Nerad v Celju, Jos. Ivančič v Kočevju, Jos. Vodopivec v Zagorju, Ivan Marenčič na Viču, Alojz, Valentin in Jakob Accetto v Ljubljani, Drago Rojs v Ormožu, Drago Jezernik v Celju in še nekaj drugih. Omenjeni so izvršili večinoma vse večje zgradbe zadnjih desetletij v Sloveniji. Precejšen del je pa seveda odpadel tudi na prej omenjene tvrdke nemške šole in narodnosti, ter tudi na nekatere stavbenike štajerskih mest in trgov, ki so tudi pripadali tem zadnjim. Kakor je torej razvidno, je dovolj preskrbljeno za naraščaj domačega stavbarstva. Želeti bi le bilo, da bi se te tudi podpiralo pri naročilih.

Položaj sorodnih obrti.

Tesarstvo je večinoma v domačih rokah, pri kamnosekih pa je že velika nadprodukcija. Tudi pri drugih stavbenih obrtih se kaže isto, za kar v prvi vrsti omenjam mizarstvo. Samo v Ljubljani in okolici imamo danes že preko 15 podjetij z modernimi strojnimi mizarskimi obrati. Naši mizarski izdelki so že prav dobro znani v Zagrebu in Beogradu. Ta podjetja so večinoma vsa v domačih rokah. Mnogo imamo tudi pleskarjev in slikarjev. Ti obrti se precej dobro razvijata ter imamo že precejšnjo nadprodukcijo. Pač pa je v povojih pri nas še keramična stroka. Surovine bi se sicer dobile v deželi, a treba je velikega kapitala in tudi strokovnjakov. Tudi kleparstvo in instalaterstvo bi se moralo še izpopolniti. Pri teh obrtih imamo še zelo malo domačih strokovnjakov. Popolnoma odvisni od inozemstva, posebno od Češke, smo pa glede steklarskih izdelkov. S ključavničarskimi izdelki smo tudi prav zadovoljni in imamo precej domačih mojstrov, ki popolnoma krijejo naše potrebe. Pri vseh teh strokah pa je velika težava radi tega, ker nimamo ne obrtno-nadaljevalnih šol in tudi ne strokovnih šol za nje. Zato gledamo s skrbjo v bodočnost in se mora temu čimprej odpomoči.

V splošnem imamo zaznamovati velik napredek pri vseh stavbenih obrtih in ne bo trajalo dolgo, da se popolnoma osamosvojimo.

Žaga brez zob.

(Priobčil Viktor Šolar, zadružni obratovodja v Kropi.)

Da se more železo, jeklo in tudi najtrše plošče za oklope bojnih ladij z navadno, razmeroma tanko železno ploščo prežagati se zdi na prvi pogled povsem nemogoče. In vendar je 75 let znan tak dogodek, ki je poslej tako dolgo dobo postal povsem pozabljen. Izumitelj takega rezanja železa, angleški umetni mizar Barnes, ki je živel v Carnwallu, je nasadil okroglo ploščo iz železa. Ko je tej hitro se vrteči plošči približal kaljeno jekleno pločevino, jo je prerezala v najkrajšem času, ob silnem pršenju isker. Čudno pri tem je, da se plošča pločevine sploh ni dotikala in se sama ni najmanj ogrela ali obrabila. Pozneje so drugi z istim uspehom rezali kose jekla s ploščo 15 cm premera. Prerezano jeklo je bilo na rezu znatno melkejše. Ko so l. 1824. J. Perkins ter Darier in Colla v Genfu preiskali ta pojav, niso našli nobene izpremembe na plošči. Samo Perkins je poročal, da je obhod znatno trši od središča.

Izza teh poskusov so ta pojav pozabili, Amerikanec J. Resse pa ga je nanovo odkril. Ko se je prijavil za patent, ga je ameriški urad odbil, češ, da je to stara stvar. Nekaj let pozneje je nov Ressenov stroj vzbudil veliko zanimanje. Z okroglo ploščo v tem stroju je rezal mrzle kose jekla, pa plošča se kosa niti dotaknila ni. Temelj temu stroju je dala vsekakor iznajdba Barnesja, ali bil je povsem predrugačen. Glavni del mu je bila plošča s premerom 1 m, zasukala se je 230 krat v minuti. Stroj je rezal izvrstno, prerezal je namreč 3,5 cm debelo palico v 4 sekundah.

V naslednjih letih je našla žaga brez zob novo delo: rezanje oklopnih plošč za bojne ladje, ker se more vse delo tako mnogo hitreje izvršiti, kakor z navadno železno žago. Plošča iz jekla, 15 cm debela in 3 m dolga je prerezana v eni uri s hitrostjo 5 cm na minuto. Krasen je prizor, ki se nudi gledalcu pri rezanju takih plošč. Celi snopi isker frče od plošče na vse strani, delavec, ki opravlja to delo, je ves ožarjen od isker.

Pa kakor so zanimivi rezultati tega načina žaganja, vendar je teorija celega procesa še neraztolmačena. Čeprav se ves pojav pripisuje kaloričnemu delovanju (vročina, ki nastane vsled trenja zraka, mora pa to tem tolmačenju raztaliti jeklo na rezu, četudi se obe telesi ne dotikata, vendar se more tudi na drug način razlagati, kakor n. pr. pojav pri udarcu mehkega železa na jeklo. Kdor si lahko preskrbi dobro stojalo, ki mora biti dosti močno in pa os z okroglo ploščo za hitro vrtenje iz navadne, ne pretanke železne pločevine, lahko to sam poskusi. Poskuša lahko tudi s ploščo iz trde lepenke, ki reže les. Paziti mora le, da plošča na osi dobro sedi in se ne premika, da ni ekscentričnega gibanja. Premer plošče bodi 15—20 cm. Ako je vse v redu, more železna pločevina prerezati debele kose železa, lepenka pa kose lesa.

Drobiž.

Izkoriščanje in statistika vodnih sil v Jugoslaviji.

V drugem članku prejšnje številke govorimo o vodnih silah v Bolgariji; zaradi vzporednosti in zanimanja naj pove-
mo tu par besed o vodnih silah v naši državi.

Sedaj se prav živahno zanima za naše vodne sile neki švicarski sindikat — družba —, v svrhu elektriziranja nekaterih železniških prog. Sicer se ta načrt morebiti še ne bo tako hitro izvršil, že zaradi mednarodnega gospodarskega položaja; z veseljem pa moramo pozdraviti tozadevno statistično delo vodnostavne direkcije, ki je kartografično zarisala vse naše vodne sile; to delo spada na najdragocenejši virom gospodarskih izvestij o jugoslovanskih razmerah.

V rekah nizke vodne višine imamo 3 in pol milijona konjskih sil na razpolago, ki jih lahko izkoriščamo skozi vse leto; v rekah srednje vodne višine z razpoložljivostjo skozi devet mesecev pa približno še enkrat toliko, torej 7 milijonov. Vkljub temu velikemu bogastvu je pa po uradni ugotovitvi izrabljenih dosedaj samo 160.000 HP (HP je označba za konjsko silo ali moč). Teh 160.000 pa ni niti pet odstotkov oziroma dvajsetina onih HP, ki so razpoložljive vse leto, in niti štiridesetina devet mesecev razpoložljivih. Nekoliko drugačne številke je priobčil v »Tehničnem listu« inženier Vrbanič; on računa uporabljeno moč na 131.000 HP, takoj razpoložljivo, pa še ne uporabljeno na 1.171.000 HP. Od teh je 371.000 v obliki koncesij že oddanih v svrhu izkoriščanja po raznih podjetjih. Na posamezne pokrajine se vodne sile takole porazdelijo: Dalmacija jih ima 144.000, uporabljenih je 45.000, Hrvaška-Slavonija 259.000 oziroma nekaj nad 6000, Slovenija 322.000!, uporabljenih 71.000, torej polovica vseh v Jugoslaviji izkoriščanih sil, Bosna-Hercegovina 577.000 oziroma nekaj nad 11.000. Seštete se te številke z zgoraj navedenimi ne ujemajo popolnoma, vendar razlika ni velika. Samo v Bosni-Hercegovini imajo že oddanih 242.000 HP, ki bodo deloma ojačile že obstoječe naprave, deloma pa služile za nove.

O Srbiji in Črnigori še nimamo natančnih podatkov, ker vsled vojnih homatij v zadnjih letih vodnih sil še niso mogli preračunati; cenijo jih pa na poldrugi milijon. Strokovnjaki so

prišli na jako zanimiv in v posledicah veliko gospodarsko važnost obetajoč načrt. Prav na jugu naše države sta dve jezeri, **Prespa**-nsko, kojega gladina je 906 metrov nad morjem, in pa **Ohrid**-sko, gladina 690 metrov, diferenca 216 metrov. Ker jezeri nista daleč drugo od drugega, mislijo napraviti predor med njima — jezero Prespa ima itak podzemski odtok od Ohridskega —, potem pa še Ohridsko zvezati z morjem; in dobili bi okoli **pet milijonov HP**. Seveda bi bila čisto jugoslovanska le zveza Prespa-Ohrid. Pet milijonov HP bi bilo torej več, kakor jih ima vsa Jugoslavija in še za dva milijona več kakor jih ima sloviti slap Niagara v Severni Ameriki. Mimogrede pripomnimo, da to ni res, kar beremo zmeraj po knjigah, da je slap Niagara najmočnejši na svetu. V Južni Ameriki je slap Ignassu, ki ima v času deževja nad 20 milijonov HP, torej sedemkrat toliko kakor Niagara; v Afriki pa dela reka **Zambezi** slap Viktorija ali Mozivatunja — grmeči dim, kakor ga imenujejo domačini —, ki ima **36 milijonov HP**, torej za deset jugoslovanskih HP. Primerjaj o vsem tem knjigo: Šarabon **Gospodarska geografija**, stran 176. Tam so izračunane naše vodne sile na 3.508.000, torej toliko, kakor pové uradna statistika. Povedano je tudi, da je uporabljenih zaenkrat samo šele 160.000.

Največja vodnoelektrična naprava Jugoslavije je naša **Fala** pri Mariboru, ki predstavlja danes moč 77.800 HP, ki pa še niso vse uporabljene. Ko bodo enkrat napravljeni vsi daljnovodi, bo dajala ta centrala tok lahko na razdaljo 200 kilometrov! To je do Zagreba. Od Ljubljane do Trsta znaša zračna črta 73 kilometrov.

Izdatno uporabo vodnih sil v Jugoslaviji ovira pomanjkanje pripravnega materiala; v malem imajo pa zlasti v Sloveniji in Bosni razne tovarne, mlini itd. dosti potrebne vodne moči, ki jo uporabljajo v manjših centralah. Naša gorenjsko **Završnica** nam daje 3000 HP, a jih bodo lahko dobili več, vsaj v mesecih z večjo vodno množino.

Draginja in industrija na Poljskem. Zvišane cene za živila in cene obrtnih izdelkov so šle v prvi polovici letošnjega leta v enaki meri kvišku. Splošno dviganje cen je znašalo samo v prvi tretjini leta že 300 odstotkov. Draginji je sledilo najprvo že kar samoodsebe zvišanje plač delavcem, ki se vrši na Poljskem po draginjskem indeksu. To se pravi: Če gre ena stvar gor, ji sledi druga takoj. Seveda je pa imela draginja slabe posledice za vse one panoge, kojih konkurenčna zmožnost je bila vsled naraščajočih produkcijskih stroškov napram boljše opremljenim industrijskim deželam na zahodu poslabšana. Dviganje cen pri obrtnih izdelkih je vzelo kupujočemu občinstvu pogum, kar se je najprvo poznalo v zastoji trgovine in industrije. O kakšnem akutnem brezdelju pa v agrarni Poljski ni govora, saj je bilo dosti dela na polju in pa v pričenjajoči se stavbni seziji. Kljub temu se je pa dvignilo število brezposelnih od 75.000 v začetku leta na 155.000 v aprilu; to in pa omejitve tedenskih delavnih dni, zlasti v tekstilni obrti, kjer delajo povprečno samo dva ali tri dni na teden, je značilno za krizo v poljski industriji. Industrijski krogi so skušali odvrniti nevarnost krize z odredbami, tihočimi se dalavskih plač. Začeli so v kovinski industriji, kjer so na primer meseca marca zvišali vzdrževalne stroške za 61 %, aprila pa samo za 47. Temu zgledu so sledile tudi druge industrijske panoge in sklenili so, da ne bodo več upoštevali draginjskega indeksa kot merila za zvišanje plač; oziroma kvečjemu za polovico, če se bodo vzdrževalni stroški še kar naprej dvigali. Na ta način upajo poljski industrijci, da bodo zopet zmogli konkurenco. Kar je veljalo takrat, to velja po zadnjih vesteh, s potrebnimi spremembami seveda, tudi še danes.

Svetovne zaloge zlata. Zlate rezerve Unije in drugih glavnih držav sveta so znašale l. 1922 7.911.379.000 dolarjev; leta 1913 so znašale zlate rezerve v istih državah šele 4.188.401.000 dolarjev. Od gornjih milijard jih pride na Unijo 3.171.007.00 dolarjev — okoli 40 % vseh zlatih rezerv. To je bilo oktobra 1922. Avgusta 1923 pa znašajo ameriške zlate rezerve že 45 %. Anglija ima okoli 10 % zlatih rezerv sveta, Francija 9, Japonska 8!, Španija 6! — vojna konjunktura, kakor pri Ja-

ponski —, Argentina 5, Italija, Holandska in Nemčiji pa po 3 %.

Zakon o taksah. Narodna skupščina je z glasovi vladne večine sprejela zakon o taksah, s katerimi so naložena našemu ljudstvu nova bremena. G. finančni minister se izgovarja s tem, da hoče stem zakonom doseči izenačenje tozadevnih zakonov, kar da odgovarja tudi izpremenjenim gospodarskim razmeram po vojni. Posledica tega »izenačenja« pa bo, da bo nastala velika zmešnjava, ker še niso izenačeni upravni zakoni, na katere se nanašajo nove takse. Pravi cilj horendnih novih taks je povečanje državnih dohodkov, ker pričakuje finančni minister od tega zakona za 100 milijonov dinarjev več dohodkov. Vlada čisto mehanično povišuje davke, takse in pristojbine brez ozira na to, kakšne posledice bo imelo to na naš gospodarski razvoj. Taka politika tira celokupno gospodarstvo na težka pota, katera bodo seveda zopet najbolj zadela malega človeka.

Ljubljansko vseučilišče. Dosledna v svoji protislovenski politiki zbog katere nima smisla za naše gospodarske in kul-

turne potrebe, se je vlada spravila tudi na naš najvišji kulturni zavod — vseučilišče. Člen 83 predloženega finančnega zakona za l. 1923/24 pooblašča ministra za prosveto, da ukine poleg pravoslavne teološke fakultete v Zagrebu, tudi katoliško teološko in medicinsko fakulteto v Ljubljani. Ta predlog je vzbudil v vsej naši javnosti ogorčene proteste. Ko je g. dr. Korošec protestiral radi tega pri g. Pašiću, je ta z izgovorom, da o tem ničesar ne ve, obljubil črtanje tega člena. Bomo videli.

Zadružni kongres v Celju. V dnevih 5., 6. in 7. oktobra so se vršile v Celju zadružne prireditve in zborovanja ob priliki 40-letnice tamošnje Zadružne zveze. Prireditve je obiskalo poleg domačih zadrugarjev tudi mnogo inozemskih delegatov. Na občnem zboru Glavnega Zadružnega Saveza so bili v izvršilni odbor izvoljeni dr. Korošec, Vlado Pušnjak, dr. Poljak, Galjer, Avramović in dr. Nikolić.

Odgovorni urednik Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. — Tiska: Zadružna tiskarna v Ljubljani.

KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽA IN
GALANTERIJA

MIROSLAV BIVIC

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29

se priporoča slavnemu občinstvu
ter p. n. tvrdkam za cenj. naročila
vseh v to stroko spadajočih del.

VELIKA ZALOGA ŠOLSKIH MAP,
NOTEZOV IN BLOKOV.

Cene nizke! Postrežba točna! Delo solidno!

ZADRUŽNA TISKARNA

D. Z. O. Z.

Ljubljana, Dunajska cesta 7

priporoča se za izvršitev vseh obrtnikom
potrebnih tiskovin.

STROJNO MIZARSTVO

PETER BIZJAK

v Spodnji Šiški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela, zlasti stavbeno
mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Strojno mizarstvo

Trink & Bernik

Linhartova ulica 1

KOLESA
NAJBOLJŠA NUDI
J. GOREC
LJUBLJANA
PALAČA LJ. KRED. BNK

Kleparstvo

Korn T.

Ljubljana, Poljanska c. 8.

OBRITNIKI!

Najvarnejše vlagate vaš denar v pupilarnem zavodu

Hranilnici kmečkih občin v Ljubljani

Dunajska cesta št. 38
v hiši Zadružne zveze

Hranilnica kmečkih občin obrestuje hranilne vloge po 5% in sprejema vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar ter se obrestovanje ne prekine. — Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani je pupilarno varen zavod, v katerega nalagajo kr. sodišča denar mladoletnih. Njeno poslovanje je pod nadzorstvom posebnega komisarja kot zastopnika pokrajinske uprave v Ljubljani. — Posojila daje na zemljišča, občinam in korporacijam na amortizacijo.

Bombaž, umetno svilo
= volno v štrinah =
barva

v vseh barvah in nuancah, za
vse tekstilne in trgovske po-
trebe tovarn

JOSIP REICH
LJUBLJANA, Poljanski nasip 4/6

ALOJZIJ PAVSCHIN

LJUBLJANA
WOLFOVA ULICA

ZALOGA

STEKLA IN POR-
CELANA, STEKLA
ZA URE, UMIVAL-
NIKE IN KUHINJ-
SKE GARNITURE
:: IN VSE V TO ::
STROKO SPADA-
JOČE PREDMETE

PRODUKTIVNA ZADRUGA

KLEPARJEV, INŠTALATERJEV, KOTLARJEV i. t. d.

V LJUBLJANI

Kolodvorska ulica šte. 18

se priporoča cenj. obrtnikom za izvršitev raznovrstnih kleparskih, inštalacijskih in kotlarskih del. Obrtniki imajo pri vseh naročilih znaten popust. Zanesljiva in točna izvršba.

Stavbno
podjetje

Ivan Ogrin

Ljubljana

Gruberjevo nabrežje 8.

••

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela.

Izvršuje razne načrte in proračune.

Izdaja strokovna mnenja.

Primerno nizke cene.

Delo solidno. Delo solidno.

Telefon št. 426

Pleskar in ličar za
stavbe in pohištvo

JOSIP JUG

LJUBLJANA

RIMSKA CESTA št. 16

se priporočam cenj. občinstvu za vsa v to stroko spadajoča dela.

Za vsa izvršena dela jamčim dve leti.

Izvršitev točna. Cene zmerne.

PARKETNE DEŠČICE

hrastove bukove

dobavlja in polaga v vsaki množini v mestu in na deželi

ANTON BOKAL

LJUBLJANA, RIMSKA CESTA 16

Prevzema tudi vsa v to stroko spadajoča popravila.

Delo točno in solidno.

Ustan. 1850.

Ustan. 1850.

Stavbno podjetje

Viljem Treo

arhitekt mestni stavbnik

Ljubljana, Gosposvetska cest. 10

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela. — Izvršuje tozadevne načrte in proračune.

Zadružna gospodarska banka

v Ljubljani

posluje v lastni palači
nasproti hotela Union

Miklošičeva cesta 10.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. —

REMEC - CO.

Ljubljana - SHS

Kersnikova ulica števil. 7

Prej:

I. BAHOVEC nasled.

Tovarna na

DUPLICI

pri Kamniku

STOLARSTVO

UPOGNJENO POHIŠTVO.

Prešani furniri za stole in mizarstvo

PARKETI

REZANI LES

Interurb. telefon: pisarna: Ljubljana 266,
tovarna: Kamnik 4.Telegrami: Ljubljana Ingenieur Remec,
Kamnik REMEC - CO.**Papirna trgovina****Ivan Gajšek**

Ljubljana, Sv. Petra c. 2.

priporoča in ima vedno v zalogi
trgovske in poslovne knjige, razne
bloke in pomožne knjige za obrt
in trgovino lastne založbe in iz-
delka, pismeni, trgovski, uradni,
prepisni papir, založba šolskih
zvezkov „Tabor“.

Postrežba točna tudi po pošti.

Najboljši in najcenejši pisalni
stroji Oliver

Stroji za šivanje iz najboljših tovarn
izgotovljeno moško obleko
zalogo klobukov
in drugo manufakturno blago

Cene zmerne!

Cene zmerne!

Vedno v zalogi pri

L. REBOLJ

Kranj št. 24

Pri meni kupljenim strojem jamčim 10 let.

Vzajemna zavarovalnica
v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni
zavod, ki zavaruje proti po-
žarnim škodam poslopja, pre-
mičnine in poljske pridelke.
Sprejema življenska zavarova-
vanja v vseh kombinacijah.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z. n. z.

v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne
računov, eskomptira menice itd.

Staro lito železo

kupujejo v vsaki množini

Strojne tovarne in livarne d. d.
v Ljubljani.

Najboljše

PEKATETE

nudi

BUNC & Co.

LJUBLJANA — CELJE

GRADBENO PODJETJE
ing. DUKIĆ in dr.
Ljubljana, Bohoričeva ul. 20